

Izdebno_2
Karta wywiadu etnograficznego

Metryczka miejscowości		
Powiat	międzychodzki	
Gmina	Sieraków	
Miejscowość	Izdebno	PMI_SI_IZ

Metryczka wywiadu			
Data realizacji	11.02.2013	Miejsce wykonania	Dom informatorki
Czas trwania	1:36:01	Forma i wielkość	Plik audio, Mp3/stereo 43,9 MB
Przeprowadzający	D.W.-W.	Komentarz	

Metryczka informatorów				
Kod	Płeć (K/M)	Wiek	Funkcja społeczna	Komentarz
PMI_SI_IZ_002	K	56 lat	sołtys, założycielka stowarzyszenia „Izdebnioki”	
bez kodu	M	59 lat		mąż informatorki

Informacje etnograficzne	
<i>Tematyka</i>	<i>Pozyskane informacje (ew. cytaty)</i>
I. Toponomastyka i etnonimy	
Nazwy miejscowości (historyczne; zwyczajowe)	Nazwa miejscowości wzięła się „od nazwiska ludzi, którzy tu mieszkali. (...) Izdebni byli zarządcami ziem, mieli tutaj pałacyk. W miejscu, gdzie obecnie znajduje się Rolnicza Spółdzielnia w Izdebnie. Tam był ich pałacyk, tam mieszkali.” Było to ok, 600 lat temu.
Nazwy lokalne (przysiółków, części wsi, pól, łąk, pojedynczych gospodarstw)	1. <i>Kopunki</i> – „rozgałęzienie drogi i takie jakby wgłębienie tej drogi. Wioska tak jakby miała taką krzyżówkę małą. Tutaj na dole jest taka krzyżoweczka. Jedna do lasu prowadzi do leśniczówki, druga prowadzi na Jabłonowo i ta główna, co tak idzie Sieraków-Wronki. I to są Kopunki”. 2. <i>Tabacznik</i> – „A Tabacznik to jest malutki las, za budynkiem szkolnym, dawnej szkoły, też w dole i tam był taki bagnisty teren i to był Tabacznik.
Nazwy topograficzne (cieków wodnych, stawów, wzniesień, obszarów leśnych, toń wodnych, uroczysk)	We wsi są dwa jeziora, jednak informatorzy nie pamiętają ich.
Nazwy pojedynczych obiektów przyrody żywej i nieożywionej (pojedynczych drzew i głazów narzutowych)	Brak informacji.
Endonimy (nazwy własne grup lokalnych i regionalnych)	Brak informacji.
Egzonimy (nazwy zewnętrzne grup lokalnych i regionalnych)	<i>Izdebnioki</i> – w taki sposób mieszkańcy wsi nazywali samych siebie.
II. Folklor dawny i inne zjawiska kulturowe	
Podania (opowieści) o wydarzeniach lokalnych	1. Dawniej miała istnieć droga (bruk) wijąca się lasami, która miała łączyć Sieraków z dawnym pałacykiem pierwszych właścicieli wsi. Fragment drogi, który znajduje się ok. 60 cm pod powierzchnią gruntu, odkryli informatorzy na swojej posesji.

Tradycyjne obrzędy (także te związane z tradycjami religijnymi) doroczne		
1.	św. Andrzeja (Andrzejki)/św. Katarzyny (Katarzynki)	Zwyczaj nie jest obchodzony we wsi. Andrzejki obchodzono wyłącznie w szkole. Katarzynki nie są znane.
2.	św. Marcina/11 listopada	„Na świętego Marcina dopiero smakuje gęsiną”. Powiedzenie oznaczało, że dopiero po 11 listopada, można zabijać i spożywać mięso z gęsi. Wcześniej jest nie dobre. Zwyczaj był podtrzymywany we wsi. W domach piecze się rogalę z powidłami.
3.	Adwent	Z tym okresem nie wiążą się żadne zwyczaje.
4.	św. Mikołaja (Mikołajki)	W domach dzieci czyszczą buty i stawiają na okno. Dzieciom daje się prezenty. Są to przeważnie słodczyce i owoce. Gdy informatorka była dzieckiem, również czyściła buty, które potem wystawiała na okno.
5.	Wigilia	„U mnie w domu jest tak, że musi być niestety dwanaście dań. (...) U mnie zawsze jest w wigilię post. Zawsze jest postne jedzenie. Nie ma, że mięso, kielbasa coś tam w tym rodzaju, mimo zniesienia. No i troszkę jest inaczej, bo choinkę kiedyś za moich młodych czasów mama zawsze ubierała z nami do południa, wcześniej rano znaczy się przeważnie i tak, ale ja już teraz choinkę ubieram dwa dni wcześniej i dopiero wtedy przygotowuję. Żywa, koniecznie żywa. (...) U mnie są tradycje stare. Ja robię sama. Ja robię wszystko sama.” Na ostatnie święta informatorka wykonała aniołki z lnu. W ubiegłym roku informatorka wykonała koszyczki z kolorowego papieru, mikołaje z wydmuszek i łańcuchy z kolorowego papieru. W domu rodzinnym informatorki choinka wyglądała „bardzo tradycyjnie. Też wszystko było robione. I to było spowodowane biedą i podtrzymywaniem tradycji, a zwłaszcza chyba najwięcej biedą”. Dawniej informatorka wykonywała łańcuchy z papieru i „były na nitce naciągany kawałek słony i krążek kolorowego papieru. To było najbardziej powszechne wtedy, ten łańcuszek” Dawniej choinkę ubierały dzieci. Obecnie choinkę ubiera mąż informatorki z wnuczką. Potrawy: „No na pewno u mnie są pierogi z kapustą i grzybkami, kapusta z grzybkami, ostatnio zrobiłam groch z kapustą – pycha.” „Potem mam sos grzybowy, też, no oczywiście ryba to karp. Smażony na maśle i koniecznie są greckie do tego, barszcz do

		<p>popicia ni i rybionka – zupa” (do zupy dodaje się wątróbki rybne i tłuszcz. Na koniec dodaje się ziemniaki gotowane w mundurkach). Krokiety, kompot z suszu, brukselka (przygotowywana dla wnuczki).</p> <p>W dzień wigilii spożywa się pożywne śniadanie. Kolejnym posiłkiem jest wigilia. Wigilię spożywa się gdy zapadnie zmrok (17.00-18.00). Wypatruje się pierwszej gwiazdki.</p> <p>Pod obrusem jest siano. Na stole, na talerzyku leżą oplatki (po jednym dla każdego domownika). Przed przystąpieniem do posiłku składa się życzenia. Najpierw składają je sobie najstarsi, potem dzielą się z młodszymi.</p> <p>Nie wolno odchodzić od stołu wigilijnego. Stawia się nakrycie dla gościa. W tomu śpiewa się kolędy. Kolęd są też odtwarzane z płyt.</p> <p>Po wigilii do dzieci przychodził gwiazdor. Dawniej informatorka przebierała się za gwiazdora i chodziła po domach, rozdawała słodycze. Informatorka była ubrana w „kufajka z kożuchem odwrócona, wielki pas, filcaki – buty takie okropnie duże i pamiętam te spodnie takie kalesonowe, białe” i maska. Towarzyszyła jej trójka znajomych. Były to lata 90-te. Informatorka zaczęła chodzić w przebraniu gwiazdora, żeby podtrzymać tradycję. Wizyty gwiazdora nie były zapowiadane. Wcześniej po wsi chodzili gwiazdorzy, było ich zazwyczaj kilku. Chodzili po domach i pili wódkę, którą poczęstował ich pan domu.</p> <p>„W dniu wigilii mąż jemiołę rwie i w wigilię jemiołę kładzie. W każdym pomieszczeniu na lampie mam jemiołę. Na szczęście”</p> <p>Pasterka.</p>
6.	Pierwsze i Drugie Święto Bożego Narodzenia	<p>W pierwszy dzień świąt informatorka zawsze wyjeżdża w gości do rodziny.</p> <p>W czasie świąt spożywa się potrawy przygotowane na święta. Nie gotuje się obiadów.</p>
7.	Sylwester/Nowy Rok	<p>Młodzież zaczęła sobie organizować zabawy. Wszyscy mieszkańcy wsi wychodzą przed domy i o godzinie 24.00 składają sobie życzenia.</p> <p>Wystawianie furtek – obecnie nie praktykuje się zwyczaju, dawniej był popularny.</p>
8.	Trzech Króli	Rokrocznie przebierają się dzieci: kostucha, diabeł i król.
9.	Kolędnicy	Brak informacji.

10.	MB Gromnicznej	Do kościoła chodzi się z gromnicą. Gromnicę stawia się w pewnym, konkretnym miejscu w domu. Gdy jest burza, gromnica jest odpalana.
11.	Karnawał, tłusty czwartek, koniec karnawału	Piecze się pączki z powidłami. Nie są organizowane zabawy.
12.	Topienie Marzanny	Tradycja topienia Marzany trwała wyłącznie dzięki szkole. Razem z dziećmi były ubierane Marzanny. Marzanna oczywiście kołek krzyżowy zrobił mój mąż, słomę dzieci, wszystko ubierały dzieci i szliśmy na Baka jezioro.” Obecnie zwyczaj nie jest praktykowany.
13.	Środa Popielcowa	„Do kościoła i oczywiście na mszę, żeby popiół na głowę”. W szkole dzieci zawieszały sobie na plecy woreczki z popiołem. W ten dzień spożywa się: „Koniecznie śledzie w śmietanie i pyry w łupinach”. Prócz obiadu spożywało się jajka i chleb.
14.	Śródpoście	Brak informacji.
15.	Niedziela Palmowa	„Zwykle wiązanki z palm i z tymi palemkami idą do kościółka. Moja mama i ja lubiłam zawsze jedną bazie do buzi zjeść. Nie wiem dlaczego”. Zwyczaj ten podtrzymywany jest do dziś. Palmy wkłada się za obraz Matki Boskiej. Po roku palmy koniecznie trzeba spalić.
16.	Triduum Paschalne	Chodzi się do kościoła.
17.	Wielkanoc (święcenie koszyczka)/Niedziela Wielkanocna	Święconka „No tutaj jest tak, że ksiądz przyjeżdża pod figurę. Trzeba tą figurę trochę ustroić, przygotować i wszyscy ze święconką przychodzą pod tą figurę i stawiają koszyczki. Ksiądz przyjeżdża i święci.” „No u mnie tradycyjnie to jest tak: baranek z maselką, jajeczko, wędlinka, szyneczka, kolorowe jajka, słodczy jak ktoś mówi, nie. Ja jajko zawsze mam ugotowane i jedno robię pisanekę, a drugie robię na pół i żeby żółtko było widoczne.” Przekrojonym jajkiem dzieli się na śniadaniu wielkanocnym. Koszyczek z poświęconymi produktami stawia się na stół. Nie wolno nic z niego jeść do śniadania wielkanocnego. Podczas śniadania w domu informatorki dzieli się wszystkimi potrawami z koszyczka. Najpierw należy spożyć świecone potrawy.

		Baranka z masła wykonuje informatorka własnoręcznie. Po śniadaniu zajac przynosi prezenty. Są to przeważnie słodyczne. Zajac zostawia prezenty w gniazdku. Święta spędzane są w gronie rodzinnym.
18.	Poniedziałek Wielkanocny	Tradycja <i>śmingusa dyngusa</i> jest podtrzymywana na wioskach.
19.	Zielone Świątki	Brak informacji.
20.	Boże Ciało	„W Boże Ciało, to przyjeżdżali z zawsze z gałązkami od brzozy, ale te gałązki się urywało z ołtarzy. Przeważnie zanosili je do chlewów”. W miejscowości, gdzie znajduje się kościół parafialny ustawiane są ołtarze do których chodzi procesja. Dzieci sypią kwiatki przez całą oktawę.
21.	św. Jana	Brak informacji.
22.	MB Zielnej	„Kiedyś robili starzy ludzie coś tam, ale ja nawet nie wiem co. (...) oni robili coś tam, jakieś wianuszki czy coś...”
23.	MB Siewnej	Brak informacji.
24.	Dzień Wszystkich Świętych/Dzień Zaduszny	Tradycja chodzenia na cmentarze. Sprzątanie grobów. Informatorka sama wykonuje stroiki. W Dzień Zaduszny koniecznie należy pójść na cmentarz.
25.	Inne tradycyjne wydarzenia doroczne (cykliczne) istotne dla informatora	Skubanie pierza – po 11 listopada, gdy można już było zabijać gęsi, następował okres, w którym kobiety zajmowały się skubaniem pierza. „Szło się do sąsiadki, się siedziało i się podskubywało. No na przykład ma się piórko i się bierze od czubeczka, nie od tego twardego koniuszka, tylko od czubeczka. I tam się kawałek chwytano i ciągnęło się, jedną stroną, drugą stroną. A ten kij twarde się wyrzucało.” „U nas nie było takiego ograniczenia, że siedzisz pięć tu [dni], to idziesz pięć tam. I tam nie było ograniczenia, że tam ma dwa worki, trzy worki. I kolację się jadło codziennie. Nie było tego ograniczenia, że coś za coś, tylko samo to towarzystwo siedzenia. Wtedy to wiara była bardziej ze sobą razem. A teraz każdy tam ma komputery takie pierdoły”. Podczas darcia kobiety śpiewały i opowiadały historie.

Tradycyjne obrzędy rodzinne i okolicznościowe		
1.	Narodziny i chrzest	„W wózecku nie wyjechała z dzieckiem na spacer dopóki nie ochrzciła”. W wózecku czerwona wstążka powinna wisieć.
2.	Ślub i wesele	<p><i>Pórtelam</i> – Dawniej odbywał się dzień przed weselem, obecnie tydzień przed. Goście rzucają butelki na próg domu w którym mieszka panna młoda. Młodzi muszą sprzątać potłuczone szkło, a rodzice częstują plackiem i wódką.</p> <p>Po ślubie, na sali (gdzie odbywa się wesele) młodych częstuje się chlebem i solą.</p> <p>Oczepiny – dawniej były przyśpiewki kobiet, obecnie orkiestra prowadzi oczepiny. Młodemu zakładało się kapelusz, młodej chustę.</p> <p>Orkiestra grała piosenkę dla „Gości zza okna”. Wychodzili goście weselni po tych zza okna i proszono ich na jeden taniec. Częstowano ich plackami i wódką (na zewnątrz).</p> <p>Organizowane są poprawiny.</p>
3.	Śmierć i pogrzeb	Obecnie zwłoki leżą w kaplicy, tam odbywa się różaniec. Dawniej gdy, zmarły był w domu, odprowadzano różaniec w domu. Zmarły zwrócony jest nogami w kierunku drzwi wyjściowych.
4.	Inne zjawiska	Brak informacji.
Zespoły i tradycje folklorystyczne, śpiewacze, muzyczne, w tym: przeglądy i festiwale oraz twórcy słowa		Brak informacji.
Tradycje kulinarne, w tym: produkt regionalny i lokalny, potrawy świąteczne, przepisy		<p>1. <i>Kiszczonka</i> - „to jest po prostu ta woda, w której się gotuje te wszystkie elementy: głowy nie głowy, to wszystko co się w tym gotuje na kaszanke, na to, to jest taka bardzo tłusta woda.” Do środka wrzucało się „kulkę kaszanki bez flaka”, do tego przyprawy: majeranek, troszkę czosnku, soli. Zupę podaje się z kruszonym chlebem.</p> <p>2. Jedzenie typowo – wielkopolskie – np. szare kluchy,</p> <p>3. Spożywa się dużo oleju tłoczonego na zimno, np., do surówek lub do gziku i ziemniaków.</p> <p>4. Zazwyczaj na Wielkanoc i na Gwiazdkę zabijano na wsi świnie.</p> <p>5. ślepe ryby – zupa „Jak kiedyś się gotowało obiad, robiło się duszone ziemniaki, no to w tedy w te duszone ziemniaki mama wlewała zawsze – jak dostała od ciotki - śmietany i smalec,</p>

	<p>żeby, jak udusi te ziemniaki, one były takie pulchne, no i treściwe. (...) Zupę się robiło: dolewało się wody, majeranki, ziele angielskie, liść laurowy i się gotowało, to się rozgotowało i albo się miało albo się nie miało wędlinę. Mama zawsze w kosteczkę kroila. I to było tak, że mama słoninę wędziła i ona tą wędzona słoninę w kosteczki kładła. (...) nie dolewało się dużo wody, w zależności ile tego było. Ona była taka gęstawa. Do tego też się jadło suchy chleb.” Zupę przyprawia się solą, magi i octem. „Ślepe ryby – bo tego ziele angielskiego tyle pływało, że były oczy”.</p>
III. Tradycje rękodzielnicze	
Tradycje wytwórczości rękodzielniczej, sztuki ludowej oraz artystów nieprofesjonalnych	Brak informacji.
IV. Przejawy religijności tradycyjnej	
1. Kapliczki i krzyże w miejscowości (okoliczności powstania, rok fundacji, fundatorzy)	Figura Matki Boskiej z Dzieciątkiem.
2. Miejsca cudowne (święte drzewa, gaje, źródelka)	Brak informacji.
3. Święte figury, obrazy, rzeźby	Brak informacji.
4. Miejsca kultu religijnego	Brak informacji.
5. Lokalne tradycje pielgrzymowania	Pielgrzymka do Biezdrowa, we wrześniu.
6. Lokalne odpusty	Brak informacji.
V. Lokalne uroczystości i obchody świeckie	
1. Dożynki	„W kościele trzeba zrobić wieniec, przeważnie każda wieś robi, do gminy i do kościoła, ale potem, gospodarze sobie robią dożynki, posiedzą popiją” Obecnie już nie jest praktykowany zwyczaj. Dawniej były zabawy.

2.	Dni gminy/wsi	„Dni Sierakowa” – organizowane są na początku czerwca.
3.	Lokalne festyny	Festyn z okazji „Dnia Dziecka” do tej pory zorganizowano dwa razy. Imprezę organizuje sołtys przy pomocy wsi. Festyn zorganizowany jest z okazji dnia dziecka, wieczorem jest zabawa dla dorosłych.
4.	Inne (np. organizowane przez szkoły, KGW, Domy Ludowe, Ośrodki Kultury)	Brak informacji.